

Катинь, катинський ліс, катинський злочин, катинська трагедія – для поляків це слова-синоніми, що не вимагають додаткового розшифрування й однозначно асоціюються з розстрілом у квітні 1940 року співробітниками НКВС понад 22 тисяч військових і представників еліти II Речі Посполитої, підставою для якого стало рішення від 5 березня 1940 року, завзоване особисто Й. Сталіним.

10 квітня у Катині мало відбутися неофіційне вшанування пам'яті жертв Катині. До його учасників – нащадків розстріляних у квітні 1940 року та інших жертв сталінських репресій, котрі прибули на місце захоронення своїх рідних спеціальним потягом, мали приєднатися Президент Республіки Польща Лех Качинський з делегацією представників парламенту,

війська та інших державних і громадських інституцій, які вилетіли з Варшави спецлітаком. Під час заходження на посадку в аеропорту Сєверний поблизу Смоленська президентський літак розбився. Серед 96 пасажирів була й дружина президента Марія Качинська.

17 квітня Польща попрощалася з Лехом і Марією Качинськими – труни з тілами глави Польщі та його дружини були доставлені з президентського палацу до кафедрального собору Святого Яна (Іоанна) Хрестителя. Траурна процесія пройшла від палацу президента в краківському передмісті у Старе місто. Люди проводжали її оплесками.

Наступного дня Леха і Марію Качинських поховали під Вежею срібних дзвонів у кафедральному соборі краківського королівського замку Вавель... Вічна їм пам'ять!

Іван КОЗЛОВСЬКИЙ,
кореспондент «Голосу України»
в Республіці Польща
(спеціально для журналу «Віче»)

Завжди залишалася собою

Такими словами закінчила Марія Качинська своє останнє в житті та в ранзі першої леді Республіки Польща інтерв'ю для журналу «Впрост» за два дні до трагічної загибелі разом із своїм чоловіком Президентом РП Лехом Качинським під Смоленськом на шляху до Катині.

«– Чи обрали ви в ролі першої леді якийсь конкретний взірець для наслідування?

– Мене часто запитують, яка модель першої леді мені найближча. Хто є для мене взірцем? Іоланта Квасневська, Барбара Буш, а може, Хіларі Клінтон? Я завжди відповідала: можу бути тільки Марією Качинською. Я є, яка є, і цього не зміню.

– Які поради ви могли б дати своїй імовірній наступниці?

– Вчиняти згідно зі своїм сумлінням. Бути собою і не змінюватися під впливом «посади». Принаймні я завжди залишалася собою»¹...

¹Впрост, № 16 (18 квітня 2010).

З землі Віленської до Польщі

Марія (друге ім'я на честь бабусь з боку тата й мами – Хелена) Мацкевіч народилася 1950 року (за деякими даними, 1943-го) на Віленщині у Махові в сім'ї службовців. Не була одиначкою. Мала брата Конрада (нині проживає у Варшаві) та його сестру-близнючку, котра померла ще у Вільнюсі й була похована на тамтешньому відомому польському кладовищі Россо. Мати Лідія (померла в 2005 році) працювала вчителькою, а батько Чеслав (загинув у 1970 році) – лісничим. Її батько належав до підпільної Армії Крайової (Віленський округ). Дядьки (з боку батька) також були вірними ідеалам незалежної польської держави – один із них воював у лавах ІІ корпусу генерала Владислава Андерса під Монте Кассіно, другий був розстріляний НКВС у квітні 1940 року в Катинському лісі². Після закінчення Другої світової війни родина Мацкевічів (у 1950-х роках), як

і багато інших польських сімей, була репатрійована з СРСР до Польщі. Спочатку замешкали в Бидгощі, а згодом у Члухові на Помор'ї.

До місця свого народження Марія Качинська, за її словами, ніколи більше не потрапляла й не пам'ятала його. Свої перші досить розпливчасті спогади дитинства вона пов'язувала з лісничівкою (хатинка лісника. – Прим. ред.)... Потім за рекомендацією лікарів родина переїжджає до Рабки-Здруя (відомий дитячий курорт), де був відповідний для дівчинки з вродженою вадою серця клімат. Тут Марія закінчила початкову школу та загальноосвітній лицей (середня школа). Оскільки батько-лісник постійно перебував на ввіреній йому ділянці, домом і дітьми займалася мати, котра, зокрема, ходила на батьківські збори. У Рабці ще залишилися люди, які пам'ятають школу Марильку Качинську: була

вихованою, скромною ученицею, із завжди виконаними домашніми завданнями.

Марія мріяла про навчання у медінституті, але батьки відраджували від цього з огляду на її тендітність (157 см зросту та 34/, пізніше 36/, розмір вбрання). За рік до закінчення школи дівчина побувала в Сопоті й одразу ж полюбила це місто, постійно повертаючись туди подумки... Вабило море, яке завжди асоціювалося зі свободою й можливістю подорожувати. І мрії матеріалізувалися...

39

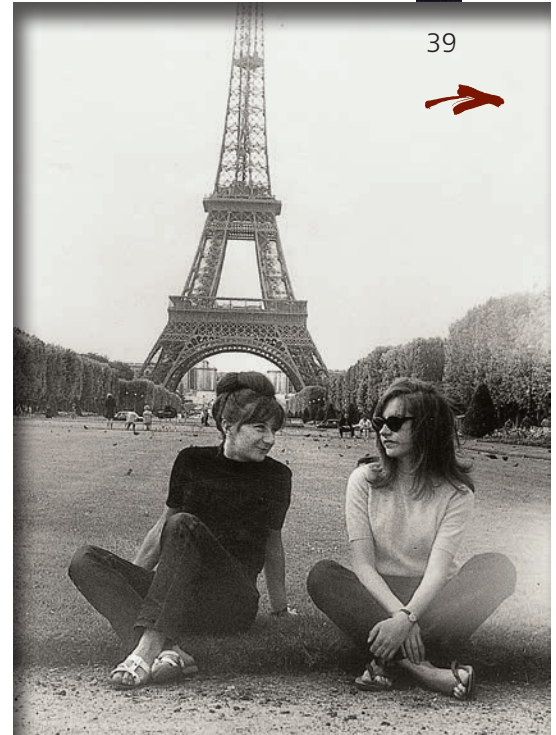
До улюбленого Сопота

Перед складанням іспитів на атестат зрілості Марія довідується про можливість навчання на узбережжі Балтійського моря в омріяному місті, розташованому поруч із Гданськом і Гдинею. Через цю надзвичайну близькість всі три міста частіше називають просто Тримістям.

Без вагань вступає до Вищої економічної школи (нині Гданський університет) на факультет морського транспорту, який у програмі навчання поєднував туризм, економіку й торгівлю. Юнці видавалося, що така спеціальність дасть їй можливість подорожування.

В інституті задовольняється ще одне прагнення дівчини – до вивчення іноземних мов. До французької, яку вивчала в середній школі, додає англійську, іспанську та російську мови. *Наче готувалася до ролі першої леді... котра могла декламувати російські вірші та приємно дивувала деяких послів, звертаючись до них іспанською...*

Після закінчення навчання й отримання диплома почала працювати в Морському інституті у відділі вивчення кон'юнктури, де займалася дослідженням перспектив фрахтових ринків на Далекому Сході...

Марія Качинська з подругою під час поїздки до Франції

Знайомство з Лехом Качинським

Із Сопотом пов'язана ще одна подія, яка остаточно визначила подальшу долю Марії Мацкевіч. Це – знайомство з Лехом Качинським у січні 1976 року. Приятелька Марії, котра працювала на юридичному факультеті Гданського університету, попросила її допомогти знайти помешкання для «симпатичного доброго колеги з Варшави». Ним виявився молодий асистент юрфаку Лех Качинський, який приїхав до Тримістя писати кандидатську дисертацію.

Перше, що вразило молодого науковця, – «характерна блакить» очей Марії. Уже за кілька тижнів Лех Качинський мав відчуття, що знає Марилю дуже добре. «Можна сказати, що ми були як дві половинки одного фрукта», – згадував він в одному з інтерв'ю, а його дружина підтверджувала, що вони з чоловіком доповнювали одне одного. Їхня дружба швидко переросла в кохання. Лешек завжди дарував їй квіти, а вона «відчувала, що може безмежно йому довіряти».

Уже на першому побаченні Марія витягла гребінець, аби розчесати його буйні кучері. Відтоді вона завжди слідувала за кожною деталлю його гардеробу, щоб до його зовнішнього вигляду не було найменших зауважень. Згадуючи історію їхнього знайомства з перспективи 2010 року, Лех Качинський жалкував лише про одне, що зволікав зі шлюбом аж два роки, бо дав собі обіцянку: «Спочатку кандидатська, а потім шлюб»...

Одруження та «випробування опозицією»

Лех і Марія побралися в квітні 1978 року. Церемонія була скромна, у присутності кількох друзів і родини. З цього моменту розпочався їхній спільний шлях сходження на олімп польської політики. Звісно, вони не керувалися у своєму житті та вчинках прагненням слави й високих посад. Лех Качинський став діячем опозиційного руху, оскільки

важав, що «опозиція є обов'язком, імперативом категоричним», а Марія «йшла за Лешком... боялася, переживала», але ніколи їй не спадало на думку «блокувати чоловіка» в його діяльності.

Молода сім'я жила дуже скромно – грошей вистачало на те, аби зняти квартиру, купляти книжки та харчуватися. Та по-

при це Качинські були щасливими, особливо не переймалися грошима, бо думали категоріями «бути», а не «мати». Такими залишилися вони також і після відродження незалежності Польщі у 1989 році, коли Лех Качинський із переслідуваного комуністичними властями опозиціонера перетворився на політичного та держав-

²Правду про події в Катині Марія Качинська знала з розповідей своїх батьків: рідний брат батька суддя підпоручик Тадеуш Мацкевіч був у «катинському списку», тобто серед розстріляних 1940 року.

ного діяча, обіймаючи різноманітні високі посади.

У серпні 1980-го з'явилася на світ Марта – єдина дочка Леха та Марії Качинських, яка стала сенсом їхнього життя. За кожної нагоди Лех старався проводити час з дочкою, читав їй

казки. Марія завжди повторювала, що найважливіше для неї – щастя їхньої донечки. За такої безмежної любові Качинські завжди з повагою ставилися до вибору Марти: коли обирала професію юриста, коли вперше виходила заміж, розлучалася, вихо-

дила заміж вдруге. Лех Качинський згадував, що «був трохи злий, що опозиція прийшла саме тоді», коли йому «було так добре з Марилькою та донечкою». Пізніше Качинські не-одноразово висловлювали жаль, що не народили більше дітей... А всю свою любов до них виливали на двох онучок Еву та Мартину.

Через практично постійну відсутність чоловіка-підпільника вдома після завершення післяпологової та декретної відпустки Марія не повертається на роботу до інституту, хоча їй пропонували писати кандидатську дисертацію. Але вона ніколи не шкодувала про це, бо в її розумінні суть материнства полягала в «постійній близькості, контакт, розмовах про все на світі» з дитиною. Вона взяла на себе всі домашні справи й організацію родинного вогнища. Постійно бракувало грошей. Тут стало в нагоді знання іноземних мов. Заробляла, виконуючи переклади на замовлення, і репетиторством. Але й на зароблені гроші не було що купити, адже вітрини польських магазинів у ті часи світили пустою.

Найважчим періодом у її житті стала річна (з грудня 1981-го по гру-

день 1982 року) розлука з чоловіком, коли Леха, як і багатьох інших діячів «Солідарності», було інтерновано. «Часом приходили такі дні, що не могла витримати», – згадувала Марія Качинська. Аби не залишатися самій у невеличкій квартирі на десятому поверсі з маленькою донечкою на руках, переїхала до батьків своєї подруги, де мешкала до закінчення фактичного ув'язнення чоловіка. Але й після його виходу на свободу родина була змушена постійно змінювати місце проживання, переховуючись від переслідувань та арештів. **«Марія внесла в моє життя тепло й почуття безпеки. Як чоловік я цього дуже потребував. Особливо в період воєнного становища. Світ політики – це важкий світ. Без дружини я не протримався б...», – підкреслював Лех Качинський в одному з інтерв'ю.**

Богдан Борусевич (колега Л. Качинського з часів «Солідарності», нині маршал (спікер) верхньої палати польського парламенту – Сенату) згадує ті важкі часи так: «Лех дуже її слухав, хоча в них був чіткий розподіл ролей. Він задіяний у політиці, вона – ні. Думаю, що Лешек просто оберігав її»...

З Сопота до Варшави

Сімейне життя Марії Качинської з Лехом було подібне до синусоїди, але в особистому житті завжди панувала константа – кохання та подружнє щастя, що було предметом білої заздрості друзів і знайомих. Вони не переживали жодних криз, була велика взаємна посвята. Корективи вносило життя спочатку діяча «Солідарності», а після 1989 року – політика посткомуністичної Польщі, котрий працював на різних державних посадах, відтепер у Варшаві – в канцелярії Президента

Леха Валенси, головою Верховної контрольної палати (Рахункова палата), міністром юстиції.

Активне публічне життя Марії Качинської розпочалося 2002 року з обранням її чоловіка президентом (мером) столичного міста Варшави: вона з'являється поряд із ним на найважливіших урочистостях, дає свої перші інтерв'ю, з'являється на екранах телебачення, патроную різні заходи, але виключно ті, що не пов'язані з політикою, як правило, мистецькі та добротні.

Саме в цей період розпочинається потепління у її стосунках із свекрухою – Ядвігою Качинською, яка врешті публічно дає високу оцінку Марії: «Є насправді доброю дружиною. При ній, як мати, можу бути спокійною за свого сина. Вона взяла його під свою опіку, дбає, щоб виглядав добре, щоб був здоровий»...

Такою вона переступила поріг президентського палацу восени 2005 року.

Перша леді

Найважчими для Марії Качинської були перші місяці в президентському палаці. Про неї казали, що «керується своїми емоціями, поводить як жінка, а не як перша леді». Це лунали критичні оцінки політехнологів. Проте Марія Качинська завоювала серця поляків своєю природною поведінкою. Турботлива дружина, беззавітно віддана своєму чоловікові, не завжди поводитися згідно з вимогами протоколу – брала бутерброди в подорожі, поправляла чоловікові краватку, застібала гудзики піджака, поправляла розкуйовджене волосся. Якщо така надзвичайна опіка над чоловіком на початку каденції Президента Леха Качинського викликала навіть насмішки, то невдовзі не лише знайшла розуміння співвітчизників,

а й стала невід'ємною частиною іміджу президента, роблячи його значно теплішим. Із цим змирилися й політехнологи, котрі зрозуміли, що «найбільшим козирем Марії є її автентична любов до чоловіка:

їхні стосунки не є результатом режисури... а те, що на людях поправляє йому краватки, випливає з її автентичної турботи. Це просто партнерське, любляче одне одного подружжя».

Під час офіційного візиту до Чехії

При цьому вона завжди прямо висловлювала свої погляди й думки, навіть тоді, коли вони не збігалися з позицією президента, але ніколи не мала політичних аспірацій, наголошуючи скромно, що «заслугує на увагу лише як дружина свого чоловіка». У цій ролі вона почувалася найкраще. Так, сусіди з будинку, де мешкали Качинські до переїзду в президентський палац згадують, що «перша леді впродовж багатьох тижнів після переїзду приїжджала до свого помешкання, зокрема, аби зготувати своєму коханому чоловікові його улюблену страву – тушковану традиційним народним способом капусту (бігос), бо не хотіла, щоб її запах розносився приміщеннями палацу...». Усі її приятельки підкреслюють, що вона була настільки скромною, що все робила сама: прибирала дитячу кімнату своїх онучок у президентському палаці, сама намагалась робити покупки в магазинах (свідком цього неодноразово був я сам. – Авт.).

Про Леха Качинського також у певному сенсі можна сказати, що він був «чоловіком своєї дружини». Так, в інтерв'ю журналові «Галія» він відкрив таємницю, що коли вони з дружиною проводять лишень день на різних поверхах палацу, то вже страшенно сумують одне за одним: «попри те, що працюємо в одному місці, можемо телефонувати одне одному по кілька разів на день»...

«Відчувалося, що це кохана жінка. Чоловік її обоюнував. Це було видно на кожному кроці», – згадує журналістка Ліліана Сьнег-Чаплевська. На початку президент-

ства Леха Качинського іміджмейкери пропонували змінити зовнішній вигляд першої леді (збільшити вуста, зробити коротшим ніс, зробити невеличкий ліфтинг), на що з обуренням відреагував президент, заявивши, що кохає дружину такою, як вона є. Обличчя Марії Качинської зберегло свій природній вираз і рухому міміку, без штивності, яка з'являється після пластичних операцій. А щоб не дати втягнутися в усюдисушу в нинішньому світі «гонитву за молодістю» треба мати неабияку силу волі, наголошує колишній головний редактор журналу «Sukcys» («Успіх») Барбара Станіславчик, підкреслюючи, що Марія Качинська «належала до тих жінок, краса котрих проявляється з віком».

Якщо в іміджмейкерів могли викликати зауваження «непротокольні», але водночас дуже природні та щирі публічні прояви почуттів першої леді до свого коханого чоловіка, то з приводу стилю її одягу чи зовнішнього вигляду вони ніколи не мали найменших підстав для критики. Навпаки, «її підхід до добору одягу характеризувався культурою, а не маркетингом, що робило її представницею вмираючого вже класу – інтелігенції. Марія Качинська мала те, що в доборі вбрання є найважливішим – природність», – наголошує власниця фірми «Hexeline», де одягалася перша леді.

«Статус дружини президента дуже змінив моє життя. Більше, ніж мені видавалося раніше. Але не зважаючи на ціну, яку мені дове-

лося заплатити, не шкодую за цими роками. Адже вдалося зробити стільки цікавих і корисних справ...», – підсумовувала ще зовсім недавно роки свого перебування у статусі першої леді. Врахувавши досвід своєї попередниці (Іоланти Квасневської – дружини президента Александра Квасневського), Марія Качинська відмовилася від створення будь-яких фондаций. Вона підтримувала своїм патронатом різноманітні шляхетні заходи для покращення ситуації неповносправних, у сфері культури та соціальної сфері, іноді сама клопотала в певних справах, але найчастіше підтримувала добродійні акції подарунками.

Марія Качинська була незвичайною першою леді. Підходила до себе самокритично та з почуттям гумору. Була товариською і відкритою. Любила допомагати людям. Ніколи не заносилась. Була тепла, сердечна. **Це дуже яскраво ілюструє спогад кореспондентки журналу «Галія» Анни Каплінської-Струсс про її інтерв'ю з першою леді:** «Зустрілися ми вперше і, як виявилось, востаннє в житті після різдвяних свят 2010 року... Зустріч відбувалася в президентському палаці... Ми не були знайомі, але пані Марія одразу ж мене обійняла, пригорнула та несподівано запитала, чи є в мене діти, допитувалась, як звати мою дочку. Несподівано офіційна атмосфера президентського палацу та холод за вікном перестали мати значення – зробилося тепло й затишно». У цьому епізоді вся Марія Качинська...

Замість епілогу

Подружжя Качинських поховали в крипті під Вежею срібних дзвонів Вавельського замку

Попри складні ситуації й випробування, які неодноразово ставила перед ними доля, Лех і Марія Качинські прожили, за

твердженням всіх, хто їх знав, 32 роки щасливого подружнього життя. Проте для цього не потрібно свідчень близького

оточення. Адже навіть холодний і строгий дипломатичний протокол не міг змусити президентське подружжя Качинських приховати глибину їхніх почуттів, яку можна було побачити неозброєним оком у непоказних, невимушених проявах ніжності, хоча б у тому, як вони трималися за руки... «Марилько, кохання, маленька...» – так Президент Качинський звертався до своєї дружини. А вона до нього не інакше, як «Лешечку»...

В інтерв'ю журналу «Віва» Марія Качинська сказала фразу, яка виявилася для неї пророчою: «Завжди буду поряд з Лешком, опікуватимусь ним аж до смерті. Найкраще, щоб ми відійшли разом». Саме так і сталося 10 квітня 2010 року. «Дві половинки одного яблука», як їх часто називали і якими по життю були Марія та Лех Качинські, поховані також разом – у Вавельському замку, що є національним некрополем поляків.

Редакція висловлює щире подяку фотографові Президента РП Мацейові ХОЙНОВСЬКОМУ за надані фото.